

УДК 378.147

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

Калініченко Т.М., викладач
кафедри романської філології, аспірант

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті окреслено систему вищої освіти в Канаді. Надане визначення самостійної роботи студентів канадськими науковцями. Установлено, що самостійній роботі студентів у закладах вищої освіти Канади приділяється велика увага (від 50% навчального навантаження). Виділено основні види самостійної роботи студентів (самостійна робота, що спрямована на розвиток теоретичних навичок; самостійна робота, що спрямована на закріплення практичних умінь і самостійна робота дослідницького спрямування).

Ключові слова: самостійна робота, студенти, вища освіта, Канада.

В статті очерчена система вищого образования в Канаде. Представлено определение самостоятельной работы студентов канадскими учеными. Установлено, что самостоятельной работе студентов в учреждениях высшего образования Канады уделяется большое внимание (от 50% учебной нагрузки). Выделены основные виды самостоятельной работы (самостоятельная работа, которая направлена на развитие теоретических навыков; самостоятельная работа для закрепления практических умений и научно-исследовательская самостоятельная работа).

Ключевые слова: самостоятельная работа, студенты, высшее образование, Канада.

Kalinichenko T.M. STUDENTS' INDEPENDENT WORK AS A COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS AT THE UNIVERSITIES OF CANADA

The outline of higher education in Canada is given in this work. The main point of the students' independent work by Canadian scientists is presented. It was established that great attention is paid to the independent work of students in institutions of higher education in Canada (from 50% of the teaching load). Main types of the students' independent work (independent work to drill theoretical knowledge, independent work to develop practical skills and research independent work) are elucidated.

Today, providing students with a solid knowledge of the future specialty and accordance relevant professional competencies to them are no longer in line with the needs of the labor market because for the successful work knowledge must be constantly updated, adapted to new requirements and realities. That is why independent work of students plays an important role in the educational process of students and scientists around the world turn to the study of the theoretical and practical aspects of this didactic problem. It has been established on the basis of the analysis of scientific literature that valuable experience in organizing independent work of students is presented at higher education institutions of Canada.

It can be concluded that the independent work of students is an effective method of organizing their educational activities and the introduction of Canadian experience on this issue in institutions of higher education in Ukraine would contribute to the improvement of the quality of higher education. We believe that the development of student societies and the wider implementation of individual tasks, which can be identified with assignments in Canada, would increase the effectiveness of students' independent work.

Key words: independent work, students, higher education, Canada.

Постановка проблеми. У зв'язку зі швидкими змінами, які відбуваються в суспільстві у XXI столітті, удосконалюються й стандарти вищої світи. Сьогодні надання студентам ґрунтовних знань із майбутнього фаху та прищеплення їм відповідних професійних компетентностей уже не відповідає потребам ринку праці, адже для успішної праці знання необхідно постійно оновлювати, пристосовувати їх до нових вимог і реалій. Саме тому самостійна робота студентів відіграє важливу роль в освітньому процесі студентів, а до вивчення теоретичних і практичних аспектів цієї дидактичної проблеми звертаються науковці в усьому світі.

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що цінний досвід з організа-

ції самостійної роботи студентів представлений у вищих закладах освіти Канади. Це пов'язано з тим, що Канада входить у сімку найбільш розвинутих країн світу не тільки в галузі промисловості й технологій, але й у побудові освітнього процесу, адже безперервний розвиток країни вплинув на становлення та формування системи вищої освіти, наділив її характерними рисами та перевагами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що до проблеми організації самостійної роботи студентів неодноразово зверталися науковці. Зокрема, фундаментальні дослідження щодо визначення самостійної роботи, її основних форм і функцій здійснені Б. Єсиповим, П. Підкасистим,

В. Буряком та ін. Дослідження організації самостійної роботи студентів вітчизняних університетів в історичному аспекті було проведене А. Котовою. Питання організації самостійної роботи студентів із різних навчальних дисциплін вивчали Н. Калашник, В. Лушкевич, С. Ващенко, К. Ярославцева й ін. Роль самостійної роботи студентів в умовах інформаційного навчального середовища стала предметом дослідження І. Демченко, Л. Тюптя, І. Іванової.

Аналіз наукової літератури також засвідчив, що в науковому просторі наявна низка праць, у яких розкрито організація самостійної роботи студентів в університетах зарубіжжя (Н. Симоненко (підходи до організації самостійної роботи студентів у США та Великобританії), О. Сергеева (розвиток самостійності студентів шляхом організації науково-дослідницької роботи студентів США), С. Бабушко (теоретичні та методичні питання методичного розвитку фахівців туристичної сфери та роль самостійної роботи в цьому процесі)). Побіжно цієї проблеми торкалися в контексті аналізу системи вищої освіти Канади Г. Козлаков, А. Чирва, М. Гагарін та ін. Проте можна стверджувати, що організація самостійної роботи студентів університетів Канади не знайшла належного висвітлення в дослідженнях вітчизняних науковців.

Постановка завдання. Отже, мета статті полягає в проведенні цілісного аналізу організації самостійної роботи студентів в освітньому процесі університетів Канади та характеристиці її основних видів. Задля цього пропонується розв'язати такі наукові завдання: проаналізувати праці науковців Канади для з'ясування суті, видів самостійної роботи студентів; визначити особливості її організації; розкрити досвід організації самостійної роботи студентів в окремих університетах Канади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розв'язання поставлених завдань вважаємо за доцільне розглянути систему вищої освіти Канади. Сьогодні в Канаді функціонує 92 університети, 122 коледжі та понад 400 дворічних і технічних коледжів [11, с. 45]. Цікавим є той факт, що в Канаді немає державного органу, який би регулював діяльність закладів вищої освіти. Ще в 1867 р. після проголошення незалежності та встановлення федеративного устрою провінції та території, що увійшли до складу федерації, отримали необмежені права в управлінні вищою освітою, а заклади вищої освіти – статус автономних установ. Саме тому нині на території Канади функціонують тринадцять незалежних систем освіти, які взаємодіють із регіональними міністерствами освіти.

Водночас на території Канади функціонує Рада міністрів освіти Канади (Council of Ministers of Education of Canada), яка відповідає за реалізацію загальнонаціональних цілей і завдань щодо розвитку вищої освіти в Канаді. Цей орган також координує діяльність регіональних міністерств освіти, але питання університетського самоврядування не належать до повноважень цього органу [12, с. 245].

Відмінності в організації вищої освіти зумовлені політичним устроєм Канади. Наприклад, Міністерство освіти Квебеку створило розвинений університетський сектор, до якого входять дев'ятнадцять університетів і університетських коледжів. Відмінною рисою університетів Квебеку є те, що навчання в них здійснюється переважно французькою мовою. Франкомовність університетів відображає принципову позицію влади щодо збереження французької мови як основної. Проте більшість закладів вищої освіти країни пропонують освіту як англійською, так і французькою мовами [8].

До провідних університетів Канади належать університети Торонто, МакГіл у Монреалі, університет Британської Колумбії, університет Монреалю, університет Мак-Мастер, Університет Ватерлоу й інші [9].

У ході дослідження необхідно наголосити на тому, що попри те, що вища освіта в Канаді є переважно платною, держава й адміністрація вищих закладів освіти створюють умови для того, щоб зробити її доступною як для мешканців країни, так і для іноземних студентів. Зокрема, передбачені стипендії дітям із багатодітних або неблагонадійних родин, відбувається кредитування вищої освіти на доволі вигідних умовах. Деякі університети самостійно вживають заходів для підтримки студентів, які старанно навчаються. Наприклад, адміністрація університету Карлетон ухвалила рішення не відраховувати успішних студентів у разі, якщо вони не в змозі платити за навчання [2].

Незважаючи на диверсифікацію підходів до організації процесу навчання в університетах Канади, головним національним пріоритетом країни є якість освітніх програм. Уніфікованими є й академічні ступені, що присвоюються студентам. Такі заходи сприяють академічній мобільності студентів і випускників. Першим рівнем є диплом бакалавра (Bachelor Degree) або ступінь із відзнакою (Honours) і ступінь магістра (Master Degree). Студенти, які здобувають ступінь магістра, обов'язково мають виконати теоретичне чи практичне дослідження, що неможливо без ґрунтовної самостійної роботи [2; 6].

Аналіз праць вітчизняних (Н. Бобирьова, О. Ігнатова) і канадських дослідників (М. Клівленд-Інн, М. Маршал, С. Емс), а також офіційних сайтів університетів Торонто, МакГіл і Мореалу засвідчив, що самостійна робота студентів є одним із основних компонентів організації освітнього процесу в університетах Канади, починаючи з першого року навчання [3; 8; 11; 12].

Так, викладачі університету Саскачеван Л. Галон і Дж. Ніколь визначають самостійну роботу студентів як поєднання теоретичних і практичних елементів навчання, під час яких студенти вчаться проводити дослідження та ставити експерименти, які будуть використовуватися в подальшій професійній діяльності. Під час виконання самостійної роботи студенти також тренуються складати резюме, писати супровідні листи, аналізувати новітні напрацювання у відповідній галузі знань. Саме тому, на думку науковців, самостійна робота є важливим і необхідним елементом навчання [5, с. 4].

Як зазначають учені (Е. Бедрік, К. Бернз, К. Вітко), самостійна робота сприяє набуттю таких якостей:

- підвищенню академічної успішності;
- підвищенню мотивації та впевненості у власних силах;
- дозволяє викладачам організувати навчання в групах із різним рівнем знань студентів;
- сприяє соціальній адаптації студентів [1].

Обсяг самостійної роботи в університетах Канади варіюється від 50% до 75%. Залежно від програми, яку обирають студенти, змінюються форми та зміст самостійної роботи.

Зазначимо, що в більшості курсів, які пропонують студентам університети Канади, самостійну роботу студентів поділяють на три види:

- самостійна робота, що спрямована на вдосконалення теоретичних знань студентів;
- самостійна робота, що сприяє розвитку практичних умінь і навичок студентів;
- самостійна робота, що спрямована на розвиток науково-дослідної роботи студентів [3; 4; 6; 11].

Самостійна робота, що спрямована на опрацювання теоретичних аспектів будь-якої (обов'язкової чи вибіркової) дисципліни, містить підготовку до лабораторних і практичних занять, попереднє опрацювання тем, що будуть обговорюватися на занятті, виконання тестового самоконтролю та вивчення додаткової літератури з навчального курсу. Ще однією поширеною формою самостійної роботи здобувачів освіти є ґрунтовні контрольні роботи (assignments),

які студенти виконують у вільний від аудиторних занять час, дотримуючись вимог і рекомендацій викладачів [5, с. 5].

Самостійна робота, що сприяє розвитку практичних умінь і навичок студентів, як правило, відбувається під час аудиторних занять, коли студенти вчаться працювати з обладнанням або виконувати інші завдання з майбутнього фаху.

Особливе місце у вищій освіті Канади займає самостійна робота дослідницького спрямування. Як зазначає Дж. Кух, студентів необхідно залучати до самостійної роботи дослідницького характеру вже з першого року навчання в університеті. У цьому разі самостійна робота полягає в тому, що студенти вчаться ставити питання до дослідження, пропонувати власні шляхи вирішення наукової проблеми та проводити збір необхідної інформації. Доцільно залучати студентів і до колективних досліджень, які проводяться в позааудиторний час [7, с. 17].

Однією із широко розповсюджених форм самостійної роботи дослідницького спрямування в позааудиторний час є участь студентів у студентських наукових товариствах, які об'єднують невеликі групи студентів, що відвідують ті ж самі навчальні дисципліни та практичні роботи в лабораторіях. Дослідження засвідчило, що в Канаді досить розповсюдженими є студентські товариства для студентів першого курсу (FLC – First-year student learning communities). Кожна група FLC збирається двічі на тиждень для обговорення тем і питань, які виникли під час вивчення матеріалу. Студенти, які працюють у групах FLC, отримують навички самостійної роботи та набувають умінь спілкування, які є необхідними для подальшої професійної діяльності шляхом постійної взаємодії зі старшокурсниками та професорами, учаться раціонально витратити свій час і планувати власну діяльність, працювати в команді [10].

Наприклад, в університеті Торонто (University of Toronto) студенти можуть обрати такі товариства для першокурсників, як «Актюарна справа», «Комп'ютерні науки», «Економіка», «Гуманітарні науки», «Природничі науки», «Математика», «Соціальні науки» тощо. Зокрема, під час роботи в студентському товаристві з комп'ютерних наук першокурсники не тільки опановують основи програмування, але й відвідують офіси, в яких працюють програмісти, зустрічаються із власниками бізнесу, які запускають нові проекти в ІТ-індустрії, спілкуються з випускниками комп'ютерних спеціальностей, що надає першокурсникам можливість від самого початку «зануритися» в професійну діяльність і самостійно спробувати виконати нескладне завдання з майбутнього фаху [4].

Студенти, які вивчають гуманітарні науки та належать до відповідного студентського товариства, мають можливість відвідувати музеї та галереї в супроводі професорів університету та старшокурсників, які не тільки надають першокурсникам нову інформацію за фахом, але й аналізують її разом із ними, знайомлять із різними підходами до виконання дослідження, вчать їх працювати в бібліотеці університету Торонто, що також є необхідним елементом самостійної роботи студентів [6].

Згодом зміст самостійної роботи ускладнюється. Крім виконання традиційних контрольних робіт (assignments), студентів залучають до проведення експериментів або до написання наукових статей на теми, що відповідають інтересам і майбутній спеціалізації студентів [3, с. 90; 8].

Як справедливо зазначають М. Кліванд-Інн і С. Емс, для того, щоб самостійна робота була ефективною, студенти мають розуміти кінцеву мету власної діяльності. Саме тому чітко описання курсів і видів роботи, які вони мають виконувати, критерії оцінювання їх роботи є неодмінним елементом навчання. Зазначимо, що програми курсів представлені у web-форматі, що дозволяє студентам самостійно опрацювати інформацію, а вже під час заняття – обговорити її з викладачем і з'ясувати незрозумілі для себе моменти. Попереднє ознайомлення з програмами також дає студенту можливість обрати саме ті курси й аспекти, які більше відповідають його особистим інтересам і потребам і допомагатимуть у його становленні як фахівця, сприяє усвідомленню кінцевих результатів навчання та є своєрідним «гідом» для молодих людей щодо того, із чим вони вже ознайомилися та які питання їм ще необхідно опрацювати [3, с. 99].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, можна зробити висновок, що самостійна робота студентів є ефективним засобом організації їх освітньої діяльності, а впровадження канадського досвіду із цього питання в заклади вищої освіти України сприяло б покращенню якості вищої освіти. Вважаємо, що розвиток діяльності студентських товариств і більш широке впровадження виконання індивідуальних завдань,

що можна ототожнювати з assignments у Канаді, підвищило б ефективність самостійної роботи студентів.

Надалі планується проаналізувати роль онлайн-освіти в організації самостійної роботи студентів університетів Канади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Badrick A., Bernes K., Magnusson K. and others. Junior High Career Planning. What students want. *Canadian Journal of Counseling*. 2004. № 38 (2). P. 104–117.
2. Carleton University Calendars. Academic Regulations of the University: web-site. URL: <http://calendar.carleton.ca/undergrad/regulations/academicregulationsoftheuniversity/> (Last accessed: 06.10.2018).
3. Cleveland-Innes M., Emes C. Principles of Learner-centered Curriculum: Responding to the Call of Change in Higher Education. *The Canadian Journal of Higher Education*. 2005. Vol. 35, № 4. P. 85–110
4. Computer Science. Arts & Science Learning Communities: web-site. URL: <https://learningcommunities.utoronto.ca/index.php/ex-1/find-your-flc/computer-science/> (Last accessed: 06.10.2018).
5. Gaylor L., Nicol J. Experiential High School Career Education, Self-Efficacy, and Motivation. *Canadian Journal of Education*. 2016. Vol. 39, № 2. P. 4–24.
6. Humanities. Arts & Science Learning Communities: web-site. URL: <https://learningcommunities.utoronto.ca/index.php/ex-1/find-your-flc/humanities/> (Last accessed: 06.10.2018).
7. Kuh G., Schineider C. High Impact Educational Practice: What They Are, Who Has Access to They, and Why They Matter. NW, Washington, DC, 2009. 48 p.
8. Marshal D. Differentiation by degree: System design and the changing undergraduate environment in Canada. *Canadian Journal of Higher Education*. 2008. № 38 (3). P. 1–20.
9. Top Universities. Top Universities in Canada 2018: web-site. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/world-university-rankings/top-universities-canada-2018> (Last accessed: 06.10.2018).
10. What are FLCs? Arts & Science Learning Communities: web-site. URL: <https://learningcommunities.utoronto.ca/index.php/ex-1/what-is-flc/> (Last accessed: 06.10.2018).
11. Бобырева Н. Анализ развития системы высшего образования в Канаде. Потенциал современной науки. 2014. № 8. С. 44–48
12. Ігнатова О. Система вищої освіти в Канаді. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2015. Вип. 44. С. 244–249.